

Asia: VN/26856/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölainsiksi

Lausunnonantajan lausunto. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

Energiakaupungit ry kiittää mahdollisuudesta lausua Ympäristöministeriön luonnoksesta hallituksen esitykseksi uudeksi alueidenkäyttölainsiksi. Kiinnitämme lausunnessamme huomiota erityisesti energiantuotannon edellytyksiin, suomalaisen energiajärjestelmän kestävyys, Suomen kykyyn houkutella puhdasta sähköä vaativia investointeja ja yhteiskunnan sähköistymiseen vaikuttaviin kirjauksiin.

Hallitusohjelmassa tavoitteena on turvata huoltovarmuutta, lisätä puhtaan sähkön tuotantoa sekä sujuvoittaa luvitusprosesseja. Useiden kohtien osalta lausuntokierroksella oleva esitys alueidenkäyttölainsiksi on räikeässä ristiriidassa hallitusohjelman tavoitteiden kanssa. Erityisesti toivomme, että esityksen jatkotyöstössä voitaisiin arvioida uudelleen tuulivoiman mekaanisia etäisyyssrajoja, aurinkovoimarakentamista, bioenergian tasavertaista kohtelua sekä lupaprosesseja käytännössä hidastavia ilmaisuja (esim. ”muut luontoarvot”).

Suuronnettomuusvaaraa aiheuttavien tuotantolaitosten ”riittävä etäisyys” -sanamuotoa olisi tarpeen täsmentää. Energiakaupungit katsoo, että kaavoitusta ohjaava lainsäädäntö pitää olla yksiselitteisesti sellaista, että huoltovarmuuden turvaamisen kannalta tärkeät tuotantolaitokset voidaan kaavoittaa sujuvasti myös kaupunkialueilla.

Kommentit luvusta 2 Viranomaisten tehtävät

Energiakaupungit katsoo, että mikäli tuulivoiman mekaaninen etäisyyssääntely toteutuu, siirtyy näiden hankkeiden kaavoitus käytännössä maakuntatasolle. Maakuntakaavaa laadittaessa ei kuitenkaan ole käytettävissä tuulivoimaosayleiskaavan yhteydessä nykyisin toteutettavia selvityksiä. Maakuntakaavaviranomaisen resursseja tulisi arvioida esityksessä kokonaan uudelleen, mikäli tälle kaavatasolle tuodaan reaalisesti näin mittava uusi selvittelyvelvollisuus.

Kommentit luvusta 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Energiakaupungit korostaa, kuten esityksessä tuodaan ilmi, että valtakunnallisella tasolla luonnonarvojen ja luonnon monimuotoisuuden suojelun keskeiset tavoitteet on määritelty luonnonsuojelulaissa. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että alueidenkäyttölaisissa viitattaisiin yksiselitteisesti vain luonnonsuojelulakiin, jotta erillinen kaavoitusta koskeva lainsäädäntö ei tuo oikeustilaa hämmentäviä uusia valitusperusteita, jotka saattavat hidastaa tai pahimmillaan jopa estää yhteiskunnan huoltovarmuuden kannalta keskeisten toimintojen rakentamisen.

Nykyisellään esityksessä on tavoitteena edistää kansainvälisiä velvoitteita sekä luonnonsuojelualueiden ohella luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien huomioon ottamista alueidenkäytössä ja sen suunnittelussa. Energiakaupungit katsoo, että alueidenkäyttövelvoitteita ei pidä tällä tavoin laajentaa. Ilman mittavaa tarkennusta esityksen epätasomalliset käsitteet kuten edellä todetun virkkeen ”monimuotoisuuden kannalta arvokkaat alueet” tai ”ekologiset yhteydet” muokkaavat oikeustilaa nykyistä epäselvemmäksi, laajentavat kaavaprosesseja koskevia valitusperusteita ja näin ollen erittäin todennäköisesti pitkittävät prosesseja.

Kommentit luvusta 4 Maakuntakaava

Energiakaupungit tukee ajatusta maakuntakaavoituksen yleispiirteisyyden vahvistamisesta ja katsoo, että kuntatasoisen kaavoituksen on perusteltua korostua.

Kommentit luvusta 5 Yleiskaava

-

Kommentit luvusta 6 Asemakaava

-

Kommentit luvusta 7 Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Energiakaupungit vastustaa esitettyjä, lain tuulivoimarakentamista koskevan yleiskaavan erityisiä sisältövaatimuksia, joita käsittelevässä 68 § asetettua mekaanista kahden kilometrin (8 kertaa tuulivoimalan korkeus) etäisyysrajaa asutuksesta silloin, kun tuulivoima sijaitsee muualla kuin maakuntakaavassa tuulivoimarakentamiseen merkityllä alueella. Mekaanisilla etäisyysrajoilla olisi ilmeinen tuulivoimatuotannon rakentamista vaikeuttava luonne. Laki asettaisi eri maakunnissa tapahtuvan tuulivoimarakentamisen eriarvoiseen asemaan sen mukaan, kuinka laajasti alueita on siellä määritetty tuulivoimarakentamiseen.

Etäisyysrajan määrittämisellä olisi todennäköisesti vaikutusta myös maakuntakaavoihin kirjattaviin etäisyysrajoihin, vaikka laki erikseen mahdollistaakin rajasta poikkeamisen maakuntakaavalla. Tällöin tuulivoimatuotannon sijoittamista rajoittava ja uusien tuulivoimainvestointien toteuttamista vaikeuttava vaikutus olisi vielä suurempi. Tämä on johdettavissa esim. Luken ja eräiden ELY-keskusten esittämistä 5 km etäisyysvaatimuksista suhteessa Natura-alueeseen.

Edellä mainitun lisäksi kuntien kynnys lähteä osayleiskaavoittamaan tuulivoimaa etäisyysrajan sisälle muodostuisi oletettavasti erittäin korkeaksi, vaikka maakuntakaava menettelyn sallisikin. Maakuntakaavojen valmistelu on myös osoittautunut erittäin hitaaksi ja valmisteluajojen kesto on ollut pikemmin nouseva kuin laskeva.

Energiakaupungit katsoo, että nykyinen tuulivoiman sijoittelua koskeva sääntely on riittävää turvaamaan lähialueen asukkaiden oikeudet ja luontoarvot, eikä heikennä kohtuuttomasti mahdollisuutta tuulivoiman rakentamiseen. Suomen kestävästi energiasiirtymän ja kaupunkien sähköistymisen toteutuminen vaatii hallituksen oman arvion mukaan merkittävästi lisää edullista, päästöttömästi tuotettua sähköä. Arvioinnin hankkeiden haitoista tulee perustua mekaanisten rajoitteiden sijasta todennettujen terveys- tai ympäristönäkökohtien tapauskohtaiseen arviointiin.

Lisäksi Energiakaupungit katsoo, että mikäli tuuli- ja aurinkovoimarakentamiselle säädetään ympäristö- ja rakennuslupaprosesseihin helpotuksia, tulisi vastaavat säännökset laatia myös huoltovarmuutta turvaaville uusiutuvan bioenergiantuotannon kannalta keskeisille hankkeille, kuten terminaaleille ja varastokentille.

Kommentit luvusta 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Energiakaupungit katsoo, että aurinkovoiman osayleiskaava on kannatettava asia, mutta kaavoitusrajan laskeminen ei ole.

Esitysluonnokseen sisällytetty aurinkovoiman osayleiskaava on kannatettava kokonaisuus, joka helpottaa aurinkovoiman kaavoittamista ja selkeyttää käytäntöjä. On kuitenkin tulkinnanvaraista, mitä 71 § toisessa momentissa mainitulla aurinkovoimahankkeen ”merkittävässä määrin” metsään sijoittumisella tarkoitetaan, jolloin aurinkovoimaosayleiskaavaa ei voisi käyttää. Nykyisessä muodossaan pykälä tulee johtamaan hallinto-oikeusvalituksiin ja pidentämään valitusten käsittelyaikoja, mikä on ristiriidassa hallitusohjelman tavoitteiden kanssa.

Esitystä perustellaan hiilinielujen heikkenemisellä, mutta esityksessä ei ole tehty vaikutustenarviointia hiilinieluihin. Momenttia tulisikin mielestämme ainakin täsmentää siten, mikä määritetään ”merkittävän” sijoittumisen vähimmäisrajaksi ja todeta ne hiilinieluvaikutukset, joita

kaavoituksessa tulisi arvioida. Mieluiten tällainen tulkinnanvaraisuutensa vuoksi lupaprosesseja käytännössä hidastava kirjaus olisi paras jättää laista kokonaan pois.

Vakava ongelma aurinkovoimarakentamisen tavoitteiden saavuttamiseksi on 46 § perusteluista tuleva velvoite kaavoittaa kaikki yli 10 HA aurinkovoimahankkeet. Esitys pudottaisi kaavoitusrajan 5–10 % siitä pinta-alasta, jonka kokoisille aurinkopuistoille on tähän mennessä vaadittu erillistä kaavoitusta. Kaavoitus lisää aurinkovoimarakentamisen kustannuksia ja hidastaa hankkeita. Energiakaupungit ry katsoo, että kunnan kaavoituksesta vastaavat viranhaltijat ovat kykeneviä arvioimaan, koska muiden toimintojen yhteensovittaminen edellyttää kaavoitusta.

Hallitusohjelmassa ohjataan aurinkovoimarakentamista joutomaalle, esimerkiksi entisille kaatopaikoille. Näillä alueilla ei ole voimassa olevaa soveltuvaa kaavaa energiantuotantoon ja niille tuotannon sijoittaminen on kalliimpaa kuin esimerkiksi peltomaalle. Näin ollen ei ole perusteltua lisätä tällaisten hankkeiden kustannuksia ja byrokratiaa.

Kommentit luvusta 10 Ranta-alueita koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

Energiakaupungit katsoo, että kaavoitusprosesseja ei pitäisi hidastaa tai hankaloittaa. Esitetyssä 78 § säännöksessä käytettäisiin voimassa olevasta laissa käytetystä ilmaisusta ”merkittävät vaikutukset” poiketen ilmaisua ”todennäköisesti merkittävät vaikutukset”. Sanan ”todennäköisesti” lisäys vastaa luonnonsuojelulain 35 § säännöstä, jossa säädetään hankkeiden ja suunnitelmien arvioinnista. Tätä LSL-pykälää oikeudellisesti arvioitaessa noudatetaan varovaisuusperiaatetta, joten vastaava periaate siirtyisi todennäköisesti sanamuutoksen myötä osaksi kaavoitusprosesseja. Tällainen muutos todennäköisesti lisäisi kuntien selvitystarpeita merkittävästi sekä näin ollen hidastaisi kaavoitusta ja lisäisi kaavaprosessin epävarmuutta. Energiakaupungit katsoo, että tällainen muutos olisi hallitusohjelman vastainen, eikä kyseisistä lisäystä pidä tehdä.

Kommentit luvusta 12 Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite ja asemakaavan ja yleiskaavan laatiminen yhteistyössä

-

Koemmentit luvusta 13 Merialuesuunnittelu

-

Kommentit luvusta 14 Kansallinen kaupunkipuisto

-

Kommentit luvusta 15 Valtion rajat ylittävät ympäristövaikutukset

-

Kommentit luvusta 16 Pakkokeinot ja seuraamukset

-

Kommentit luvusta 17 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 18 Muutoksenhaku

-

Kommentit luvusta 19 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto ja voimaantuloa koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 20 Erinäiset säännökset

-

Kommentit luvusta 21 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

-

Kommentit alueidenkäyttölain muuttamisesta (liitelaki, nimike muuttuu laiksi kaavojen toteuttamislainsiksi)

-

Kommentit rakentamislain muuttamisesta

-

Luonnos uudeksi alueidenkäyttöasetukseksi viimeistellään ja siitä pyydetään lausunnot syksyllä 2025. Jos haluatte jo nyt antaa siitä kommentteja niin voitte tehdä sen tässä.

-

Haapalehto Eero
Energiakaupungit ry

